

PAPER DETAILS

TITLE: Ferîde`d-Dîn-i `Attâr`in Tezkire-i Evliyâ`sinin Dogu Türkçesi Tercümesinde Veys-i Karenî Bölümü

AUTHORS: Ayse Gül SERTKAYA

PAGES: 193-208

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73325>

**FERÎDE'D-DÎN-İ 'ATTÂR'IN TEZKİRE-İ
EVLIYÂ'SININ DOĞU TÜRKÇESİ TERCÜMESİNDE
VEYS - İ K A R E N İ BÖLÜMÜ**

Ayşe Gül SERTKAYA*

Ferîdeddîn-i Attâr'ın 72 velînin menâkıblarını anlatan Tez-kire-i evliyâ adlı eserinin Türkçenin doğu ve batı lehçelerine bazısı tam bazısı da muhtasar olarak yapılan tercümeleri vardır. Doğru Türkçesine yapılan tercümenin biri Uygur, diğeri Arap harfleri ile olmak üzere iki yazması bilinmektedir.

Bibliothèque Nationale, Suppl. Turc, No 190'da muhafaza edilen Uygur harfli yazma Ebû Mâlik Bahşı tarafından Herat'ta istinsah edilmiştir. Yazmanın ketebe kaydı şöyledir: [264b] ¹³târîh ¹⁴sekiz yüz kırk-ta at yıl cumâdiyel-âhîr ¹⁵ay-nunğ on-ı-ta herü-te ¹⁶ebû mâlik bahşı bitidim [Sekiz yüz kırk tarihinde, Cemâziyel-Âhîr ayının onunda, Herat'ta, Ebû Mâlik Bahşı yazdım]. Hicrî 10 Cumâdiyel-âhîr 840 = Milâdî 1436 At yılının 20 Aralık Perşembe gününe gelmektedir.¹

İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, 2848'de muhafaza edilen Arap harfli yazma Nûreddîn 'Ali bin Kiçkine Seyyid 'Ali et-Tâlikânî tarafından Mısır'da istihşah edilmiştir. Yazmanın ketebe kaydı şöyledir: [151a] ¹²târîh tokuz yüz on yittide receb ayı-nunğ yigirmi-side mışrda ¹³nûre 'd-dîn 'alî bin kiçkine seyyid 'alî et-tâlikânî bitidi [Dokuz yüz on yedi tarihinde Receb ayının yirmisinde, Mısır'da Nûreddîn 'Ali bin Kiçkine Seyyid 'Ali et-Tâlikânî yazdı]. Hicrî 20 Receb 917 = Milâdî 13 Ekim 1511 Pazartesi gününe gelmektedir.²

Bu çalışmada Tez-kire-i evliyâ'nın ikinci velîsi olan V e y s - i K a r e n î bölümünün tenkitli metninin transkripsiyonu ile tercümesi verilmektedir. Metnin transkripsiyonunda Arap harfli yazma esas alınmış, ancak metin Uygur harfli yazma ile karşılaştırılmıştır.

Metin Uygur harfli yazmada "Bu Tezkire-i evliyâ kitabıdır" şeklinde başlar. Arap harfli yazmada ise bu başlık yoktur.

* Yard. Doç. Dr., I. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

¹ Yücel Dağlı-Cumhure Üçer, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, III. cilt, Ankara, 1997, s. 506.

² Yücel Dağlı-Cumhure Üçer, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, IV. cilt, Ankara, 1997, s. 35.

<U2=69b> bu tezkire-yi evliyâ kitâbı-tur

[A1=13b] ¹el-hamdü li'llâhi rabbi'l-'âlemîn. ve's-salâtü ve's-selâmü 'alâ hayri halkihi muhammedin ve âlihi ecma'în. yana üküş hamd ü şenâ ol hâlık-ı lem-yezel ²ve lâyezâl on sikiz miñg 'âlemni yaratқан töretken tiñgri ta'âlâga. celle celâlehu ve tağaddes esmâuhu ve lâ ilâhe ğayruhu.

³yana yüz miñg şalâvat ve taḥiyyât ol on sikiz miñg 'alem-niñg bergüzidesi, yüz yigirmi dört miñg peygamber<ler>niñg³ ⁴serveri, muhammed resûlü'llâhnıñ cânıga revânıga⁴ tigsün. âmin yâ rabbe'l-'âlemîn.

yana sansız sağış-sız rahmet resûl ⁵'aleyhi's-selâm-niñg yârânları-niñg ervâh-ları-ga tigsün. inşâ' allâhu ta'âlâ.

imdi bilgil kim bu kitâb-niñg atı ⁶tezkire-i evliyâ⁵ turur. biz bu kitâb-nı fârsî-din türkçe til-ge ivürdük kim meşâyıh-lar sözige rağbet-lık, ⁷alarnıñ bilikın-din tileklik, 'aşık-larğa şadık-larğa üküş fâydalar bolsun dip. inşâ' allâhu ⁸ta'âlâ.

yana bu kitâb <U3=70a> -nı taşnıf kılguçı şeyh ferîde'd-dîn-i 'attâr rahmetu'llâhi 'aleyh aytur kim tiñgri ta'âlâ-niñg kelâmın okup ⁹peygamber 'aleyhi's-selâm-niñg ḥadîş-leri-ni okup bilip ötkendin sonıgra yana hîç söz meşâyıh-larnıñ ¹⁰sözige tiñgelmes. anıñ üçün kim alarnıñ sözleri hâl-dın durur, kâl-dın irmes. yana 'ayân-dın [A2=14a] ¹durur, beyân-dın irmes. yana esrârdın durur, tekrârdın irmes. yana ⁶'ilm-i ledünnî-dın durur, keşfî-din ²irmes. yana meşâyıh-lar peygamberlerniñ mîrâş-ḥ^vârları durur.

yana eger kimerse meşâyıh-lar<-niñg>⁷ sözini bu ³kitâb-da bitilgendin köprek tilese, şerḥü'l-kulüb atlık kitâb-da, keşfu'l-esrâr atlık kitâb-da, yana ⁴mu'ârefetu'n-nefs ve'r-rabb atlık kitâb-da tilesün. her kimerse bu üç kitâb-da okusa, <barça>⁸ meşâyıh-larnıñ sözini ⁵tamâm bilgey. yana eger biz ol kitâb-larnı bu kitâb-ga katıp bitisek ırdı, bu kitâb asru ulug bolup ⁶ḥaylî kitâbet bolğay dıp. imdi biz bu kitâb-nı muḥtaşar kılduk. anıñ üçün kim sözni muḥtaşar kılmağlık ⁷sünnet.

yana bu kitâb-nı muşannıf bir niçe sebeb-ler üçün cem' kıldı. evvel⁹ sebeb ol kim bir niçe yârânlar ⁸derḥ^vâst kılur ırdı kim bizge meşâyıh-lar sözidin bir kitâb kirek <dip>.¹⁰ ikinci¹¹ sebeb ol kim bu kitâb ⁹yâdigâr qalsun dağı okuğan kışı-ler bızni alqış bile yâd kılsalar,¹² şâyed kim bir mü'mın kıl-nıñ du'âsıga ¹⁰uçrağay-biz. <U4=70b> teñgri ta'âlâ alarnıñ du'âsı berekâtı-dın bizge rahmet kılıp yazuk-larımıznı 'afv kılğay.

³ U] peygamber<ler>niñg :A] peygamberniñg .

⁴ A] cânıga revânıga : U] cânıga revânıga.

⁵ A] tezkire-i evliyâ : U] tezkire-yi evliyâ.

⁶ A] yana : U] taqı.

⁷ U] meşâyıh-lar<-niñg> :A] meşâyıh-lar.

⁸ U] <barça> : A'da yok.

⁹ U] evvel : A] yana.

¹⁰ U] <dip> : A'da yok.

¹¹ U] ikinci : A] yana {yana}.

¹² A] kılsalar : U] kılsa.

“*el-ḥamdü li'llāhi rabbi'l-‘ālemīn. ve's-ṣalātü ve's-selāmü ‘alā ḥayri ḥalkihi muḥammedin ve ālihi ecma‘īn.* Yine çok hamd ve senâ o hâlık-ı lem-yezel ve lâ-yazâl on sekiz bin âlemi yaratan ve töreten yüce tanrıya olsun. *celle celālehu ve taḳaddes esmāuhu ve lâ ilāhe ḡayruhu.*”

Yüz bin salavat ve tahiyat o on sekiz bin âlemin seçkini, yüz yirmi dört bin peygamberin serveri, Muhammed Resûlullâhın canına ve ruhuna ulaşsın. *âmin yâ rabbe'l-‘ālemīn.*

Sayısız rahmet Resûl aleyhisselâmın dostlarının ruhlarına ulaşsın. *inşâ' allāhu ta'ālâ.*

Şimdi bil ki bu kitabın adı T e z k i r e - i E v l i y â 'dır. Biz bu kitabı 'ulular sözüne rağbet edilsin, onların bilgisinden faydalanılsın, âşıklara ve sâdıklara çok faydalar olsun' diye Farsça'dan Türk diline çevirdik.

Bu kitabı tasnif eden Ş e y h F e r î d e d d î n - i A t t â r r. a. yüce tanrının kelâmını ve peygamber aleyhisselâmın hadislerini okuyup bildikten sonra demiştir ki: Hiç bir söz uluların sözü ile mukayese edilmez. Onun için; onların sözleri haldendir, kalden değildir; ayan-dandır, beyandan değildir; esrardandır, tekrardan değildir; ilm-i ledün-nîdendir, keşfiden değildir. Ulular peygamberlerin mirasçılarıdır.

Eğer bir kişi uluların sözünü bu kitapta yazılardan daha fazla öğrenmek istese, *şerḥü'l-kulûb* adlı kitaba, *keşfü'l-esrâr* adlı kitaba ve *mu'ârefetü'n-nefs ve'r-rabb* adlı kitaba baksın. Her kimse bu üç kitabı okursa, uluların hepsinin sözünü tamamıyla bilir. Eğer biz o kitapları bu kitaba ekleyerek yazsaydık, bu kitap çok hacimli olup epey olay yazılacaktı. Şimdi biz bu kitabı özet olarak yaptık. Çünkü sözü özet etmek sünnettir.

Bu kitabı tasnif eden şu sebepler için tasnif etti. Önceki sebep o ki bir kısım dostlar bize ulular sözünden bir kitap gerek diye istekte bulunurlardı.

İkinci sebep o ki bu kitap bizden yâdigâr olsun ve okuyan kişiler bizi hayırla yâd ettiklerinde belki bir mümin kulun duası ile sevineceğiz ve yüce tanrı onların duasının bereketinden bize acıyarak günahlarımızı affedecektir.”

T e z k i r e - i E v l i y â 'da yer alan 72 veliden ikincisi V e y s - i K a r e n î 'dir. Aşağıda V e y s - i K a r e n î bölümünün tenkitli metninin transkripsiyonu ile tercümesi verilmektedir.

veys-i karenî<-niñ sözi>, rahmetu'llâhi 'aleyh¹³

⁴ol şâbî'nin-niñ kıblesi, ol bilgüçî-ler bilgesi, ol 'âşık-larınñ hânı, ol süheyl-i yemenî, ¹⁴veys-i karenî ⁵raziya'llâhu 'anhu<-niñ>¹⁵ sözini âgâz kılalı.

<yana>¹⁶ resül 'aleyhi's-selâm¹⁷ her künde yemen mülki sarı bakıp aytur irdi. tinğrı ta'âlânınñ ⁶rahmeti-niñ ısı-nı¹⁸ bu sarıdın işitür-min. yana resül aytur kim kıyâmet küni bolsa, yitmiş minñ ferişteni ⁷tinğrı ta'âlâ veys-i karenî şüreti dik yaratqay dağı veys-i karenî ol feriştelere <U20=78b> bile 'araşât-ğa kilip ⁸uçmağ-ka bargay. andağ kim hiç kişi bilmegey kim veys-i karenî kıysı-sı durur. anıñ üçün kım veys-i karenî ⁹dâyim dünyâda kulluk tâ'at kılip özini halâyık-dın yaşurur irdi. âhiret-te dağı âgyârlarınñ közidin ¹⁰püşide bolğusı durur.

yana resül 'aleyhi's-selâm aytur. mininñ ümmetim-de bir kişi bar kim kıyâmet künide ¹¹mızır¹⁹ bile râbi'a²⁰-niñ koy-ları-nıñ tüki sanı-ça²¹ mininñ ümmet-lerimdin şefâ'at kılgay. yana 'arab ¹²ili içinde barça kabîlelerdin bularnıñ koy-ları kalın-rak köprek irdi.

yana şâhâbeler sordılar: ¹³ol ne kişi bolğay? dip. resül 'aleyhi's-selâm ayttı kim: tinğrı ta'âlânınñ bir bendesi. sordılar kım: atı ¹⁴ne durur? ayttı: veys-i karenî. yana sordılar kim: ol kişi kilip sizni körüp müdür, yok mu? resül 'aleyhi's-selâm²² ¹⁵ayttı: zâhir közi bile bizni körmey durur dip. şâhâbeler ayttı-lar kim²³: 'aceb turur <kim>²⁴ anıñ dik [A15=19b] ¹'âşık kişi-din kim kilip sizni körmes, dip. resül 'aleyhi's-selâm ayttı: iki iş-din kilip zâhirde ²bizni köre almay durur. evvel ol kim tinğrı ta'âlânınñ kulluğın²⁵ bir zamân koya almas. ikinci şerî'at <hükmi hile> ²⁶bir közsiz ilik-siz <ayak-sız>²⁷ anası bar, anı koyup kile almas. kündüz barıp il-niñ tivelerini küter. ⁴dağı tiveçi-lik-dın her nime kim hâsıl kılsa, anasığa özine²⁸ harc kılar. şâhâbeler <U21 = 79a> sordılar kım: bizler anı ⁵körgey-biz mu? dip. resül 'aleyhi's-selâm ayttı. 'ömer bile 'alî körgey dip. yana veys-i karenî-niñ nişânesi ⁶ol durur kım tüklük kişi

¹³ U] veys-i karenî<-niñ sözi> : A] veys-i karenî.

¹⁴ U] : A'da yok.

¹⁵ U] 'anhu<-niñ> : A] 'anhu.

¹⁶ U] <yana> : A'da yok.

¹⁷ A] resül 'aleyhi's-selâm : U] peygamber 'aleyhi's-selâm.

¹⁸ A] ısı-nı : U] yısı-nı.

¹⁹ U] mızır : A] râbi'a.

²⁰ U] râbi'a : A] anıñ.

²¹ A] sanı-ça : U] sanın-ça.

²² U] resül 'aleyhi's-selâm : A] peygamber 'aleyhi's-selâm.

²³ A] <kim> : U'da yok.

²⁴ U] <kim> : A'da yok.

²⁵ A] kulluğın : U] kulluğın<ı>.

²⁶ U] <hükmi hile> : A'da yok.

²⁷ U] <ayak-sız> : A'da yok.

²⁸ A] özine : U] özige.

durur, dağı sol yanındağı²⁹ ilik-leri-niñ arasında³⁰ bir yarmağ çağlık⁷ aq minğ bar durur, velikin ol minğ durur,³¹ behak irmes. kaçan kim anı körgey-siz mininğ⁸ selāmım-nı aña tigürgey-siz dağı ayıtqay-siz kim mininğ ümmet-lerimni derh^Väst kılğay.

⁹yana resül 'aleyhi's-selām aytur kim: evliyälarda tıñrı ta'älânınğ dergähıda yahşıırağı sivük-regi ol durur kim ¹⁰yaşura tã'at kılsa, dağı ol veys-i karenî durur.

naql-dur kim: resül 'aleyhi's-selām vefât bolurda ¹¹şahâbeler sordılar kim: yâ resülu'llâh! sizinğ mübârek hırkanğızın kim-ge bireli? dip. resül'aleyhi's-selām³² ayttı: ¹²veys-i karenî-ğa birinğiz! didi. yana resül'aleyhi's-selām³³ vefât bolğanda sonğra 'ömerninğ hilâfeti-de, ol vaqt kim ¹³'ömer bile 'alî küfe şehri-ğa kildi-ler. 'ömer minber üzre hutbe okuğandın³⁴ sonğra sordı kim: yâ hâlâyık! ¹⁴sizinğ aranğızda karin ili-din hiç kişi bar mu? dip. köp kişi-ler kilip ilgeri turdılar. 'ömer ¹⁵veys-i karenî-ninğ haberini³⁵ sorar irdi. hiç kişi bilmes irdi. 'ömer ayttı: resül 'aleyhi's-selām-nınğ sözi [A16=20a] ¹yalğan bolmağay. sizler anı meger tanımas-siz, dip. biregü ayttı: siz nişân birgen dık bir kişi biziñ il-de bar. velikin³⁶ ²ol dīvâne ahmağ durur. ol tilbelikin-din il<U22=79b>-ninğ arasında yörimes dip. 'ömer ayttı: ol kanda³⁷ bolur?³⁸ ³min anı tiler-min, dip. ol kişi ayttı: 'arna atlık yazı-da tivelers kütüp yörür. kiçe bolğanda il içi-ge ⁴kilip itmek alıp, yana kiçe il arasında yatmayın yazı-larğa³⁹ barur. hiç kişi bile hem-şohbet bolmas. il yigen ⁵içken nimerseni⁴⁰ ol yimes içmes. yana kayğunı şadlığın bilmes. il külse, ol yığlar. il yığlasa ⁶ol küler dip. andın sonğra 'ömer bile 'alî ol nişân birgen yirge barıp veys-i karenî-ni kördiler kim ⁷namâzğa meşğül irdi. yana tıñrı ta'älâ bir ferişteni yibermiş irdi kim anınğ tivelersini küter irdi. ⁸kaçan kim veys-i karenî âdemî-ninğ ısı-nı⁴¹ ıstıttı <irse>,⁴² namâzı-nı bat tüketip namâz selâmın birdi. 'ömer bile 'alî ⁹barıp selâm kıldılar. veys-i karenî selâm cevâbını birdi. 'ömer ayttı: atıñ ni dūr? veys-i karenî ayttı kim: atım ¹⁰veys durur, dip. 'ömer ayttı: ilikinğ-ni bizge körgüzgıl! didi irse, veys iliki-ni körgüzdi. ¹¹resül 'aleyhi's-selām aytkan nişâne bar irdi. 'ömer ayttı: resül 'aleyhi's-selām saña selâm didi, dağı ayttı kim: ¹²mininğ ümmet-lerim için du'â kılıp derh^Väst kılsun! dip. veys ayttı: yâ 'ömer! sin du'â kılğıl kim ¹³yir yüzinde bir 'aziz kişi durur-sin. 'ömer ayttı: min hōd du'â kılur-min, velikin sin

²⁹ A] yanındağı : U] yanındağı.

³⁰ A] arasında : U] arasında.

³¹ A] durur : U] dur.

³² A] resül 'aleyhi's-selām : U] peygamber 'aleyhi's-selām.

³³ A] resül 'aleyhi's-selām : U] peygamber 'aleyhi's-selām.

³⁴ A] okuğandın : U] okığandın.

³⁵ A] haberini : U] haberin.

³⁶ A] velikin : U] velî.

³⁷ A] kanda : U] kayda.

³⁸ A] bolur : U] turur.

³⁹ U] yazı-larğa : A] yazı-larda.

⁴⁰ A] nimerseni : U] nimeni.

⁴¹ A] ısı-nı : U] yısı-nı.

⁴² U] <irse> : A'da yok.

muhammed-niñg vaşıyyetin işitkil! dip. ¹⁴yana veys-i karenî ayttı: yâ 'ömer! sin yahşı <U23=80a> bakqıl! resül 'aleyhi's-selâm aytkan kişi özge bolğay. 'ömer ayttı: sin durur-sin. ¹⁵veys ayttı: andağ irse resül 'aleyhi's-selâm-niñg tonın mañğa birinğiz! min du'â kılayın! dip. alar resül 'aleyhi's-selâm [A17=20b] ¹-niñg hırkasın veys-ga birdiler. ayttı-lar: munı kiyp du'â kılgıl! dip. veys ayttı: şabr kılınğız min du'â ²kılayın! dip. veys ol hırkanı alıp bulardın yırak-raq bardı. dağı ol hırkanı yerde koyup ³yüzi-ni tofrağ-ka sürtüp ayttı: yâ ilâhî! bu hırkanı kiymegey-min, muhammed ümmeti-niñg barını bağışlamağunça. ⁴bir ün kildi. bir niçeni sañğa bağışladuğ, hırkanı kiypil! dip. veys ayttı: ilâhî! barçanı tiler-min. yana ⁵ün kildi kim: munça minğ-ni sañğa bağışladuğ <dip>⁴³. veys ayttı. ilâhî! barçanı tiler-min, dip. bu yañğlığ ⁶aytur işitür irdi kim 'ömer bile 'alî ayttı<-lar>⁴⁴ kim: ilgerürek barıp körel kim veys-i karenî ne iş-te ⁷turur dip. ilgerü bardı-lar irse, veys alarnı körüp ayttı: ey vâ! ni üçün kildinğiz? eger siz ⁸kilmesenğiz irdi bu hırkanı kiymes irdim, tiñgri ta'âlâ barça muhammed ümmet-lerin mañğa bağışlamağunça.

⁹yana 'ömer kördi kim veys-i karenî tive yünği-din itken bir kilim ton kiymiş irdi. velî, başı ayağı yalanğ irdi. ¹⁰velîkin⁴⁵ on sikiz minğ 'âlem-niñg bay-lığı ol kilim ton-niñg içinde irdi. 'ömer ayttı kim: bolğay kim ¹¹bu hilâfet-ni mindin bir <U24=80b> itmek-ke⁴⁶ <kim> satkun alğay? dip. bu sözni anıñg üçün aytur irdi kim 'ömer ¹²veys-i karenî-niñg ol mertebesini kördi irse, özindin dağı halife-lığındın köñgli tutuldu. veys-i karenî ¹³ayttı: 'akıl-sız kişi bolğay kim hilâfet-ni satkun alğay. yâ 'ömer! ni satar-sin? taşlağı! her kim tilese, alsun! dip. ¹⁴sonğra 'ömer öz⁴⁷ ivige barğanda tiledi kim hilâfet-ni taşlağay. barça şahâbe-ler ayttı-lar.⁴⁸ yâ 'ömer! ¹⁵bu hilâfet sizge ebâ bekirdin tigip turur, hilâfet-ni koymağı! köp müselmân işini zâyî' kıлмаğı! [A18=21a] ¹bir künki 'adlinğizniñg şavâbı minğ yıl-niñg tã'atı-ça bar durur. andın sonğra veys-i karenî <ol hırkanı kiyp>⁴⁹ ayttı kim: yâ 'ömer! râbî'a bile mızır ²koyı⁵⁰-niñg tüki sanınça muhammed ümmeti-din tiñgri ta'âlâ bu hırka berekâtudın bağışladı. imdi bilgil kim: veys-i karenî ³'ömerdin artuğ irmes irdi, velîkin tecrîd kişi irdi. 'ömer barça iş-te kâmil irdi. velîkin tiler irdi kim ⁴tocrîd muğâminı qabul kılgalı. andağ kim resül 'aleyhi's-selâm qarı hatunlarnıñ işiki-ni kaçıp aytur irdi kim, ⁵mini du'â bile yâd kılınğız! dip.

yana 'ömer ayttı: yâ veys-i karenî! ni üçün kılmedinğ? muhammedni körgey-sın. veys-i karenî ⁶ayttı: siz muhammedni⁵¹ körüp mü-siz? 'ömer ayttı: belî, körüp turur-biz. veys-i karenî

⁴³ U] <dip> :A'da yok.

⁴⁴ U] ayttı<-lar> : A] ayttı.

⁴⁵ A] velîkin : U] velîkim.

⁴⁶ A] itmek-ke : U] ötmek-ke.

⁴⁷ A] öz : U] özi.

⁴⁸ A] ayttı-lar : U'da yok.

⁴⁹ U] <ol hırkanı kiyp> : A'da yok.

⁵⁰ U] koyı-nıñg : A] tüyi-niñg. Müstensih sehven **k** yerine **t** yazmış olmalı!

⁵¹ A] muhammedni : U] peygamberni.

ayttı: eger körüp-siz, aytıngız kim ⁷muhammedniñ kaşı-nıñ⁵² arası açuq mu ırdı, yâ tutaş mu ırdı? <dip>.⁵³ ‘ömer veys-i karenî-niñ heybeti-din cuvâb <U25=81a> bire almadı.

⁸yana veys-i karenî ayttı <kim>: siz muhammedniñ döstü mu ırdıngız? ‘ömer ayttı: belî. veys ayttı: ol kün kim muhammed-niñ mübârek tişini <sındurdı-lar>,⁵⁴ ⁹sizler ni üçün murâfaqat⁵⁵ kılıp öz tişleriñgizni sındurmadıngız? didi⁵⁶. döstluq-nıñ⁵⁷ bir şartı ¹⁰murâfaqat⁵⁸ turur, didi. dağı veys öz ağzını açıp ‘ömerğa körgüzdi. bır tişi yok ırdı. barçanı çıkarmış ırdı. ¹¹yana veys ayttı: min muhammedni körmeyin murâfakat⁵⁹ üçün barça tişimni sındurdum. anıñ üçün kim murâfakat ¹²dîn -din durur dip. bu iş-te ‘ömer hayrân kaldı.

yana ‘ömer ayttı: yâ veys! miniñ üçün bir du‘â kılğıl! dip. ¹³veys ayttı: yâ ‘ömer! İmân içinde yüz körse bolmas, bir katla du‘â kıldım yiter. yana her namâzdın songra barça ¹⁴mü’minler üçün du‘â kılır- min, eger siz imânıñgızni⁶⁰ selâmet ıltseñgiz mü’min durur-siz. ol du‘â sizinñ ¹⁵üçün durur. yok irse, min du‘âni zâyi‘ kılmas-min <dip>,⁶¹ didi.

yana ‘ömer ayttı: marğa bir pend birgil! dip. [A19=21b] ¹veys-i karenî ayttı: yâ ‘ömer! tiñgri ta‘âlâ-nı tanır mu-sin? ‘ömer ayttı: belî, tanır-min <didi>⁶². veys<-i karenî>⁶³ ayttı: tiñgri ta‘âlâ-nı tanıdıñ <irse>,⁶⁴ ²özge nime-niñ muhabbeti-ni köñgül-din çıkargıl! yana ayttı: yâ ‘ömer! sini tiñgri ta‘âlâ bilür mu? ‘ömer ayttı: belî. veys ayttı: ³özge kişi bilmese, tanımasa, dağı yik-rek.

yana veys-i karenî iki kümüş⁶⁵ yarmak koy<n>ı-dın⁶⁶ çıkarıp ‘ömer-ğa <U26= 81b> ⁴ayttı: bu yarmak-nı mindin kabül kılğıl kim öz rencim bile tiveçi-lik-din peydâ kılıp turur-min dip. ‘ömer ayttı: ⁵yâ veys! özünğ üçün harc kılğıl! dip. veys ayttı: yâ ‘ömer! sin minıñg tiriklikimge zamân bolur mu-sin? ⁶min bu iki kümüşni harc kılğınça, dip. yana andın songra veys ayttı: yâ ‘ömer! zahmet kördünğüz, imdi yahşı ⁷barıñgız kim kıyâmet küni yavuş turur, anda yana dîdâr körüşgey-bız. yana kıyâmet yolu yırak üçün min ⁸ol yol-nıñ azuğını yıga yörür-min dip, ayrılış bardı-lar.

kaçan kim karin ılı küfe-din yanıp ⁹öz yirleri-ge kildi-ler irse, veys-ni yahşı ‘ızzet kılıp ağırlar ırdiler. veys-ğa ol ağırlamak ¹⁰hös kılmes ırdı. ol sebeb-tin veys ol il-din kaçıp küfe

⁵² A] kaşı-nıñ : U] kaşı.

⁵³ U] <dip> : A'da yok.

⁵⁴ U] <sındurdı-lar> : A'da yok.

⁵⁵ A] murâfaqat : U] muvâfaqat.

⁵⁶ A] didi : U]da yok.

⁵⁷ U] döstluq-nıñ : A] döstluq-nı.

⁵⁸ A] murâfaqat : U] muvâfaqat.

⁵⁹ A] murâfaqat : U] muvâfaqat.

⁶⁰ A] imânıñgızni : U] imânıñgız.

⁶¹ U] <dip> : A'da yok.

⁶² U] <didi> : A'da yok.

⁶³ U] veys<-i karenî> : A] veys.

⁶⁴ U] <erse> : A'da yok.

⁶⁵ kümüş: A'da şın harfinin üç noktası unutulmuş.

⁶⁶ U] koy<n>ı-dın : A] koyı-dın.

vilâyeti-ğa kilip yörür irdi ¹¹hiç kimerse anı körmes irdi. yana bir meşâyîğ bar irdi hürüm i-bin hayyân athık, rahmetu'llâhi 'aleyhi. ⁶⁷ aytur: kaçan kim ¹²veys-i kareni-ninğ bu sözlerini, bu mertebesini işittim irse, veys-ni körmek-ke 'aşık boldum. ol ¹³sebeb-din küfe ili-ge barıp veys-ni tilep yörür irdim. bir kün furât suyu-nınğ kırığında⁶⁸ ¹⁴kördüm. tahâret kılur irdi. min anğa selâm kıldım. ol selâm cuvâbın birip mañga baqtı. min tiledim kim ¹⁵iligi-ni tutup öpkey-min. mañga iligini birmedi. min aytım: yâ veys! tinğri ta'âlâ-dın sañga rahmet kilsün! [A20=22a] ¹niçük-sin? hâlinğ ni durur?⁶⁹ dip. veys <U27=82a> -ni sivgenimdin yığlayu⁷⁰ başladım. <yana>⁷¹ kördüm kim katık za'îf ²bolup irdi. veys dağı yığlap ayttı: yâ hürüm i-bin hayyân! tinğri ta'âlâ 'âkıbetinğ-ni hayır kılsun! hâlinğ ³ni durur?⁷² dağı mini sañga kim nişân birdi dip. min aytım! yâ veys! mininğ atımni, atam-nınğ atını niçük ⁴bildinğ? yana sin mini hergiz körmüşinğ yok irdi, bu dem mini niçük tanıdınğ? veys ayttı: mañga ol kimerse ⁵haber birdi kim hiç nime-ni andın yaşursa, bolmas. yana mininğ cânım sininğ cânınğ-nı tanıdı, anınğ ⁶üçün kim mü'min-lerninğ cânı birbir<i>ge⁷³ tanış tururlar. min aytım: yâ veys! mañga bir rivâyet kılgıl! resül 'aleyhi's-selâm-dın. ⁷veys ayttı: men resül 'aleyhi's-selâm-nı zâhirde körmedim, velâkin anınğ köp hadîş-lerini⁷⁴ işitip turur-min, <vel-î kim>⁷⁵ ⁸imdi tilemes-min kim müftî bolsam, yâ muhaddis, yâ il-ge söz aytkuçı bolsam, mininğ ança öz meşğül-lugum ⁹bar durur kim bu iş-lerge meşğül bola almas-min, dip. min aytım: bir âyet okuğıl, işiteyin! dip. ¹⁰veys ayttı: e'ûzu bi'llâhi mine ş-şeytâni'r-racîm. dağı zâr zâr⁷⁶ yığladı. yana ayttı: bilgil kim, tinğri ta'âlâ kelâm içinde ¹¹andağ dip buyurmuş kin ve mâ-halaktu'l-cinne ve'l-inse illâ li-ya'budûni⁷⁷ ve mâ-halaknâ's-semevâti ve'l-'arza ve mâ-beynehümâ lâ'ibîne ve mâ-halaknâhümâ illâ bi'l-hakki ve lâ-kinne ¹²ekşerehum lâ-ya'lemüne⁷⁸ tâ ança ki innehu hüve'l-ğafûru'r-rahîmu⁷⁹. bu âyet-ninğ ma'nî-si ol durur kim tinğri ta'âlâ ¹³yarlıkar kim biz yarattuk âdemî-ni

⁶⁷ U] : A'da yok.

⁶⁸ A] kırığında : U] kırığında.

⁶⁹ A] nidurur : U] nidur.

⁷⁰ U] yığlayu : A] yığlay.

⁷¹ U] <yana> : A'da yok.

⁷² A] nidurur : U] nidur.

⁷³ A] birbir<i>ge : U] birbirige.

⁷⁴ A] hadîş-lerini : U] hadîş-lerin.

⁷⁵ U] <vel-î kim> : A'da yok.

⁷⁶ A'da z'nin noktası unutulmuş.

⁷⁷ Zariyat Sûresi, 51/56. "Ben cinleri de, insanları da ancak bana kulluk etsinler diye yarattım", Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*", 3, sekizinci baskı, s. 962.

⁷⁸ Duhan Sûresi, 44/38-39. "Biz, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunan şeyleri oyuncular olarak yaratmadık. Biz bunları hakkın ikamesine sebep olmaktan başka (bir hikmetle) yaratmadık. Fakat onların çoğu (bunu) bilmezler", Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*", 3, sekizinci baskı, s. 910.

⁷⁹ Yûsuf sûresi, 12/98. "(Ya'kub) Hakiykat şudur ki O, çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir" dedi. Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*", 1, sekizinci baskı, s. 363.

<U28=82b> perī-ni. anıñg üçün kim bizge kulluq kılğay dip. veys<-i karenī>⁸⁰ bu āyet-ni ¹⁴oqup bir andak kıçkırdı kim min ayttım: meger bīhūş boldı. yana mañga ayttı: yā hayyān-nıñg oğlı! bu yirge ¹⁵ne iş üçün kildıñg dip⁸¹. min ayttım: kildim, siniñg bile şöhet tutup sindin feyzī tiggey dip. [A21=23b] ¹veys-i karenī ayttı: ‘aceb boldı kim biregü tiñgri ta’ālā-nı tanımış bolğay, özge kişi bile şöhet tutup ²özge kimersedin āsāyış tapğay dip. yana min ayttım: yā veys! mañga bir pend birgil! dip. veys ayttı: ölümni ³közünñg ileyinde körgil! yatsañg, yastuğunñg altında bilgil! yana yazuq-nı az dip kiçik körmegil! ⁴ulug körgil! dip. yana min ayttım: yā veys! ne yirni yirleneyin dip.⁸² <veys>⁸³ ayttı: şām yirini yirlegil! dip. ⁵yana <veys>⁸⁴ ayttı: atañg, anañg öldi, yana ādem, havvā, müsā, dāvūd, muḥammed ‘aleyhi’s-selām barça öldiler, sin dağı ⁶öler-sin, imdi tiriklik-ni andak kiçürgil kim kıyāmet küni uyatlık bolmağay-sin dip. yana ayttı: ⁷yā hayyān oğlı! dāyim yaḥşı kimerseler bile şöhet tutup ölümni unutma! tiñgri ta’ālā-nıñg kelāmin köp ⁸okuğıl! dağı mü’min-lerdin yaḥşı pend söz<leri>ni⁸⁵ dirñg tutmağıl! sözlegil! ey hayyān oğlı! mini du’ā bile yād kılğıl! ⁹min dağı sini du’ā bile yād kılayın! dip mindin ayrıldı. min bir zamān seyrni uzatayın didim irse, ¹⁰koymadı, dağı köp yıgladı. yana hergiz veys-ni körmedim.

<U29=83a> yana rābi’a-i ḥuşāyim atlık meşāyih rahmetu’llāhi ‘aleyh ¹¹aytur kim: veys-i karenī-ni tilep yörür irdim. tañg namāzı vaktında kördüm kım namāz kıılır irdi. ¹²dağı namāzdın soñgra tesbīḥ oqur irdi. min sabur kıldım. namāzdın tesbīḥ-din fāriğ bolsun dip. ¹³veys<-i karenī>⁸⁶ ol yirdin kopmadı, üç kiçe kündüz namāz kıldı, tesbīḥ oqudı. andak kim bu üç kiçe kündüzde ¹⁴hiç nıme yimedi, yatmadı, uyumadı. törtünci kiçe-si az-ğına uyup bat uyqandı dağı münācāt ¹⁵kılıp ayıttı: yā⁸⁷ ilāhi! sañga sığınur-min bu uykuçı közümdin dağı bu köp yigüci karnımdın. min veys-niñg [A22=24a] ¹bu sözini işittim irse, köñglümde ayttım kim muñga zaḥmet birse, bolmas <dip>⁸⁸ barğan yolum bile yandım.

yana rivāyet kılırlar ²kim: hergiz veys-ı <karenī>⁸⁹ kiçe yatmas irdi. bir kiçe tañg atğunça kol kavuştıurup ayağ üze turup tesbīḥ oqur irdi. ³bir kiçe tañg atkunça rükū’-ğa barıp tizin tutup **bükeyip** tesbīḥ aytur irdi. birer kiçe tañg atğunça ⁴başını secdeğa koyup tesbīḥ oqur irdi. bu yañghğ ferışteler dik tā’at kıılır irdi.

veys-din sordılar kim: ⁵namāzda ḥuzūr niçük kirek? veys ayttı: andak kirek⁹⁰ kim eger biregü sini baltu bile ursa, sin kirek kım⁹¹ ḥaberdār bolmağay-sin.

⁸⁰ U] veys<-i karenī> : A] veys.

⁸¹ A] dip : U’da yok.

⁸² A] dip : U’da yok.

⁸³ U] <veys> : A’da yok.

⁸⁴ U] <veys> : A’da yok.

⁸⁵ U] söz<leri>ni : A] sözni.

⁸⁶ U] veys<-i karenī> : A] veys.

⁸⁷ A] yā : U’da yok.

⁸⁸ U] <dip> : A’da yok.

⁸⁹ veys-i <karenī>. A] veys : U] veysi

⁹⁰ A] kirek : U] kirek {kirek}.

⁹¹ A] kim : U’da yok.

⁶yana biregü sordı kim: yâ veys! niçün⁹² kayguluğ turur-sin? <dip>.⁹³ ayttı kim: anıñ üçün yolum yırak turur, dağı azuğum ⁷yok turur. yana veys ayttı kim: eger kökdeki <U30=83b> -ler, yirdeki-ler <tâ'at-ı>-ça⁹⁴ tâ'at kılsanğ, sindin kabûl kılmagay-lar. meger ol vakt ⁸kabûl kılgaylar kim köñglünğ-dın şirk-ni şek-ni çıkargay-sin. şirk ol durur⁹⁵ kim tinğri ta'âlâğa şerîk ⁹katğay-sin. dağı anıñ birliki-ge şek kiltürmegey-sin. yana ĩmin bolmagay-sin,⁹⁶ öz tâ'atınğ-dın kabûl kulluk ¹⁰irmes dip köñglünğ-de şek kiçürmegey-sin. dağı kulluk-dın tâ'at-tın özge iş-ke meşğûl bolmagay-sin.

¹¹yana ayttı: her kim üç nimeni sivse, tâmuğ ol kışi-ge yavuk turur. evvel yahşı aş-larnı sıvmek. ikinci yahşı ¹²körklük ton-larnı sıvmek. üçünci bay kışi-ler bile olturmak.

yana biregü veys-ğa ayttı: falân yirde ¹³bir kışi otuz yıl durur kim özi üçün gür kazıp kefenin ol gür içinde asıp-tur. dağı kiçe kündüz **tinmeyin** ¹⁴ol gür-ninğ katında oturup yığlar. veys<-i kârenî>⁹⁷ ol kışi-ni tileyü barıp taptı. körer kim çirayı sarğarıp, ¹⁵közleri çukur bolmış. veys<-i kârenî>⁹⁸ ayttı: yâ kışi! otuz yıl durur kim bu gür bile kefen sini tinğri ta'âlâdın yırak kılıp turur. [A23=24b] ¹sin but-ğa bakkan dik bu gür bile kefen-ge bakıp turur-sin dip. ol kışi-ge veys-i kârenî sözidin bır hâl kilip,⁹⁹ ²bır âh urğaç cân teslîm kıldı. imdi eger gür bile kefen hicâb bolsa, özge nimeler niçuk hicâb bolmagay.

naıldur kim: ³veys-i kârenî üç kiçe kündüz nime yimedi. tørtünci kün yolda körer bir yarmağ yatur. ol <U31=84a> yarmağnı kışi-din tüşüp ⁴kalıp turur dip yirdin kötermedi, almadı. bu kışi-ninğ hakkı-nı kötergünçe yazı-ğa barıp ot tartıp yip ⁵nefsimni kör kılayın dip. nâgâh bır koy ağzında bır bütün ısığ itmek¹⁰⁰ tutup kıldı. vcys<-i kârenî>¹⁰¹ ayttı: bu koy kışi-ninğ ⁶itmekini¹⁰² alıp kılmiş bolğay <dip>¹⁰³ yüzini ol koy-dın ivürdi irse, ol koy til-ge kılıp ayttı. yâ veys! min ol kimerseniñ ⁷bendesı turur-min kim sin dağı anıñ bendesı turur-sin. imdi mindin algıl! tinğri ta'âlâ yibergen rûzîni, dip. ⁸veys ol itmek-ni aldı irse, ol koy körünmes boldı.

bu yanğlığ veys-i kârenî-ninğ şıfatı köp turur. yana ⁹şeyh ebû'l-kâsım-ı gürgânî-ninğ evvel hâlî-da zikri bu irdi. dâym aytur irdi kim yâ veys! yâ veys! yâ veys! ¹⁰yana veys-ninğ sözi andağ turur.

her kim tinğri ta'âlânı tanısa, 'âlem-de hîç nime anıñ közidin püşîde ¹¹kalmagay, dağı barça 'âlem-ninğ 'ilmini bilgey.

⁹² A] niçün : U] ni üçün.

⁹³ U] <dip> : A'da yok.

⁹⁴ U] yirdeki-ler <tâ'at-ı>-ça : A] yirdeki-lerçe.

⁹⁵ A] durur : U] dur.

⁹⁶ A] bolmagay-sin : U] bolğay-sin.

⁹⁷ U] veys<-i kârenî> : A] veys.

⁹⁸ U] veys<-i kârenî> : A] veys.

⁹⁹ A] kilip : U] peydâ bolup.

¹⁰⁰ A] itmek : U] ötmek.

¹⁰¹ U] veys<-i kârenî> : A] veys.

¹⁰² A] itmekini : U] ötmekini.

¹⁰³ A] <dip> : U'da yok.

yana ayttı: selâmet<-lık>¹⁰⁴ yalğuzluk<-ta durur. yalğuzluk ol durur, barça ¹²‘âlem-niñg muhabbeti-ni köñglünğ-din çıkarıp yalğuz tiñgri ta‘âlânıñg muhabbeti-ni köñglünğ-de toldurğay-sin. ¹³bu muqâm-nı vahdet mukâmı dirler, ya‘nı birlik muqâmı dımek bolur. eger özge nıme-niñg muhabbeti köñglünğ kirse, birlik ¹⁴muqâmı bolmagay iki-lık bolğay.

naql-dur kim: veys-i karenî kündüz rûze tutup kiçeler tañg atkunça <U32=84b> namâz kılur irdi. ¹⁵dağı süpüründi-ler içinde tüşken latalarnı tırip su bile yup namâzı kılıp birbiri-ge tikip özige ton kılur irdi. [A24=25a] ¹yana küçe-lerde yörüse, oğlanlar taş bile veysni urar irdiler. veys aytur irdi kim: yâ oğlanlar! kıçık-rek ²taş bile urunğuz kım ayağlarım inçe turur. ayağım sınsa, tã‘at-tın kalğay-min.

yana veys-i karenî ‘ömri-niñg âhırıda ³emîrî‘l-mü‘minin ‘alî katığa barıp ‘alî bile gazâğa barıp sıffın¹⁰⁵ sançışıda şehîd boldı.

Veys-i Karenî< nin sözü >, rahmet onun üzerine olsun.

O Tâbiñ’in kıblesi, o bilginlerin bilgisi, o âşıkların hanı, o yemen ülkesinin Süheyl yıldızı, o Veys-i Karenî (r. a.)’nin sözünü başlayalım.

Resûl aleyhisselâm her günde Yemen’e doğru bakarak “Yüce Tanrı’nın rahmetinin korkusunu bu yönden duyuyorum” derdi. Yine Resûl aleyhisselâm “Kıyamet günü olduğunda, Yüce tanrı yetmiş bin meleği Veys-i Karenî’nin şekli gibi yaratacak ve Veys-i Karenî o melekler ile Arasat’a gelip Cennet’e girecek. Öyleki Veys-i Karenî hangisidir? diye hiç kimse bilmeyecek, onun için ki Veys-i Karenî daima dünyada kulluk ve tâat ederek kendisini halktan gizler idi, âhirette de agyârların gözünden saklı olacaktır” der.

Yine Resûl aleyhisselâm “Benim ümmetim içinde bir kişi var ki kıyamet gününde Mızır ve Râbia (kabilelerinin) koyunlarının tüyü sayısı kadar benim ümmetlerimden kişilere şefaate edecektir” der. Yine Arab halkı içerisinde bütün kabilelerin koyunlarından bunların (Mızır ve Râbia kabilelerinin) koyunları daha çok, daha fazla idi.

Yine Sahâbeler “O hangi kişidir” diye sorduklarında Resûl aleyhisselâm “O, Yüce Tanrı’nın bir kuludur” diye cevap verdi. “Adı nedir?” diye sordular. “Veys-i Karenî” diye cevap verdi. Yine “O kişi gelerek sizi görmüş müdür, yoksa görmemiş mi?” diye sordular. Resûl aleyhisselâm “(O kişi) Zâhir gözü ile bizi görmemiştir” diye cevap verdi. Sahâbeler “Hayret! Onun gibi size bu kadar âşık kişi olsun da gelip sizi görmemiş olsun” diye söylediklerinde Resûl aleyhisselâm “iki işinden dolayı gelerek, zâhirde gelerek bizi görmemiştir. Birinci o ki Yüce Tanrının kulluğunu bir an bırakamaz, ikinci şeriatı hükmüne saygısı” diye

¹⁰⁴ U] selâmet<-lık> : A] selâmet.

¹⁰⁵ A’da imlâ yanlış.

söyledi. “Bir kör, elsiz < ayaksız> annesi var, onu bırakarak gelemmez. Gündüz gidip halkın devlerini güder ve devecilikten her ne kazandı ise, annesine ve kendisine harcar. Sahâbeler “Bizler onu görecek miyiz?” diye sorduklarında Resûl aleyhisselâm “Ömer ile Ali görecek” diye cevap verdi. Yine Veys-i Karenî’nin işareti odur ki vücudu tüylü kişidir ve sol yanındaki parmaklarının arasında bir akçe büyüklüğünde ak bir ben vardır. Lâkin o ben’dir. Sedef hastalığı (behak) değildir. Ne zaman ki onu göreceksiniz, benim selâmımı ona ulaştırınız ve benim ümmetlerine dua etmesini söyleyiniz” diye söyledi.

Yine Resûl aleyhisselâm “Evliyalarından Yüce Tanrı’nın dergâhında makbulü, sevimlisi odur ki gizlice ibadet etse, o da Veys-i Karenî’dir diye söyledi.

Nakildir ki: Resûl aleyhisselâm vefat edeceği zaman Sahâbeler “Ey Resûlallah! Sizin mübârek hırkanızı kime verelim” diye sordular. Resûl aleyhisselâm “Veys-i Karenî’ye veriniz” dedi ve Resûl aleyhisselâm vefat ettikten sonra Ömerin hilafeti devrinde, o vakt ki, Ömer ile Ali Kûfe şehrine geldiler. Ömer minberde hutbe okuduktan sonra “Ey ahali! Sizin aranızda Karin şehrinden hiç kimse var mı?” diye sordu. Bir çok kişi gelerek önde durdular. Ömer Veys-i Karenî’nin haberini sorar idi. Hiç kimse bilmez idi. Ömer “Resûl aleyhisselâm sözleri yalan değildir. Belki sizler onu tanımıyorsunuz” diye cevap verdiğinde birisi “Sizin tarif ettiğiniz gibi bir kişi bizim şehirde var. Lâkin o divane, ahmaktır. O deliliğinden dolayı halkın arasında bulunmaz” diye cevap verdi. Ömer “O nerededir? Ben onu istiyorum” diye sordu. O kişi “Arna isimli ovada develeri güdüyor gece olduğu zaman, halk içerisine gelerek etmek alıp, yine gece halk içerisinde yatmadan ovalara gider. Hiçbir kimse ile arkadaş olmaz. Halk yediği, içtiği şeyleri o yemez içmez. Yine üzüntüyü, neşeyi bilmez. Halk güldüğü zaman o ağlar. Halk ağladığı zaman o güler” diye cevap verdi. Ondan sonra Ömer ile Ali o söylenen yere gelip Veys-i Karenî’nin namaz kıldığını gördüler. Yüce tanrının gönderdiği bir melek onun develerini güder idi. Veys-i Karenî bir insanın kokusunu aldığı için, namazını kısa keserek, namaz selâmını verdi. Ömer ile Ali gidip selâm verdiler. Veys-i Karenî selâm cevabını verdi. Ömer “Adın nedir?” diye sorduğunda Veys-i Karenî “Adım Veys”dir diye cevap verdi. Ömer “Elini bize göster!” dediği zaman Veys elini gösterdi. Resûl aleyhisselâmın söylediği işaret (elinde) var idi. Ömer “Resûl aleyhisselâm sana selâm söyledi ve benim ümmetlerim için dua etsin” diye söylediğinde Veys, Ey Ömer! Sen dua et, yer yüzünde aziz bir kişisin” diye cevap verdi. Ömer “Ben de dua ediyorum lâkin sen de Muhammedin vasiyetini dinle” diye cevap verdi. Yine Veys-i Karenî” Ey Ömer! Sen iyi bak! Resûl aleyhisselâm söylediği kişi başka kişi olmasın” diye söylediğinde Ömer “Sensin” diye cevap verdi. Veys “Öyle ise Resûl aleyhisselâmın hırkasını bana veriniz, ben giyeyim” diye cevap verdi. Onlar Resûl aleyhisselâmın hırkasını Veys’e verdiler. “Bunu giyerek dua et!” dediklerinde Veys “Sabrediniz,

ben dua edeyim” diye cevap verdi. Veys o hırkayı alarak bunlardan uzaklaştı ve o hırkayı yere koyarak yüzünü toprağa sürüp “Ey ilahi! Muhammet ümmetinin hepsini affetmeyince ben bu hırkayı giymeyeceğim dediğinde “bir nicesini senin için bağışladık, hırkanı giy!” diye bir ses geldi. Veys “İlahi! hepsini istiyorum” diye söylediği zaman yine “Bu kadar binini senin için bağışladık” diye ses geldi. Veys “İlahi! Hepsini diliyorum” diye cevap verdi. Bu gibi söyler duyar idi ki Ömer ile Ali “İleriye doğru gidip görelim kim Veys-i Karenî ne iş yapıyor diye söylediler. İleri vardıklarında Veys onları görerek “Ey vay! Ne için geldiniz? Eğer siz gelmeseniz idi Yüce Tanrı bütün Muhammed ümmetini benim için bağışlama-dan bu hırkayı giymez idim” diye söyledi.

Yine Ömer gördü ki Veys-i Karenî deve tüyünden yapılmış bir çul elbise giymiş idi. Lâkin başı ayağı çıplak idi. Ancak on sekiz bin âlemin zenginliği çul elbisenin içinde idi. Ömer “Olur ki, bu hilâfeti benden bir ekmeğe <kim> satın alır?” diye söyledi. Bu sözü onun için söyler idi ki Ömer, Veys-i Karenî’nin o mertebesini gördüğü zaman, kendinden ve halifelüğinden <geçerek> gönlü tutuldu. Veys-i Karenî “Akılsız kişi olur ki bu hilâfeti satın alır, Ey ömer! Ne satıyorsun? (Hilâfeti) bırak! Her kim istiyorsa alsın” diye söyledi. Sonra Ömer evine döndüğünde hilâfeti bırakmak istedi. Sahâbelerin hepsi “Ey Ömer! hilâfeti bırakma! Müslümanlık işini kaybetme! Bir günkü adâletinizin sevâbı bin yılın ibâdeti kadar vardır” dedi(ler). Ondan sonra Veys-i Karenî <o hırkayı giyerek> “Ey Ömer! Râbia ile Mızır (kabilelerinin) koyunlarının tüyü sayısınca Muhammed ümmetinden Yüce Tanrı bu hırkanın berekâtından bağışladı” dedi.

Şimdi bil ki Veys-i Karenî Ömerden ileri değil idi, ancak tecride çekilmiş kimse idi. Ömer her işte kâmil idi. Velikin tecrid makamına sâhip olmayı da diler idi. Nitekim Resûl aleyhisselâm (tecrîd halinde bulunan) yaşlı kadınların kapısını vurarak “beni duâ ile yâd ediniz” diye söylemişti.

Ömer “Ey Veys-i Karenî! Ne için Muhammed’i görmeye gelmedin?” diye sordu. Veys-i Karenî “Siz Muhammed’i görmüş müsünüz?” diye sordu. Ömer “Evet, görmüşüz” diye cevap verdi. Veys-i Karenî “Eğer (Siz Muhammed’i görmüş iseniz) Muhammed’in kaşının arası açık mı idi, yoksa bitişik mi idi? söyleyiniz” dedi. Ömer Veys-i Karenî’nin heybetinden cevap veremedi. Yine Veys-i Karenî “Siz Muhammed’in dostu mu idiniz?” diye sordu. Ömer “Evet” diye cevap verdi. Veys-i Karenî Muhammed’in mübârek dişini kırdıkları o günde sizler ne için ona eşlik ederek kendi dişlerinizi kırdırmadınız?” diye sordu. “Dostluğun bir şartı da eşlik etmektir” dedi. Ve Veys kendi ağzını açıp Ömer’e gösterdi. Bir dişi yoktu. Hepsini çıkarmış idi. Yine Veys “Ben Muhammed’i görmeden (Ona) eşlik etmek için bütün dişlerimi kırdırdım. Onun için ki eşlik etmek dîndendir” diye cevap verdi. Ömer bu işe hayran kaldı.

Yine Ömer “Ey Veys! Benim için bir dua et!” diye söyledi. Veys “Ey Ömer! İman içinde yüz görse, olmaz. Bir kere dua ettim, yeter. Yine her namazdan sonra bütün müminler için dua ederim. Eğer siz imanınızı selâmetle (kabre kadar) götürseniz, mümin kalırsınız. O dua sizin içindir. Yoksa, ben duayı zâyî etmem” <diye> cevap verdi. Yine Ömer “Bana bir nasihat ver!” diye söyledi. Veys-i Karenî “Ey Ömer! Yüce Tanrı’yı tanır mısın?” diye sordu. Ömer “Evet, tanırım” diye cevap verdi. Veys-i Karenî “Yüce Tanrı’yı tanıdın <ise>, başka nesnelerin sevgisini gönülden çıkar” dedi. Yine “Ey Ömer! Seni Yüce Tanrı bilir mi?” diye sordu. Ömer “Evet” dedi. Veys “Başka kimse bilmeseydi, tanımasa, daha iyidir” dedi.

Yine Veys-i Karenî iki gümüş parayı koynundan çıkararak Ömer’e “Bu parayı benden kabul et ki kendi gayretim ile devecilikten kazanmışım” diye söyledi. Ömer “Ey Veys! Kendin için harca” diye cevap verdi. Veys “Ey Ömer! Sen benim sağ kalacağıma kefil olur musun, ben bu iki gümüş parayı harcaıncaya kadar?” dedi. Yine ondan sonra Veys “Ey Ömer! Zahmet ettiniz, şimdi gidiniz ki kıyamet günü yakındır, orada yine karşılaşırız. Yine kıyamet yolu uzak olduğu için ben o yolun azığını hazırlayayım” diye, ayrılarak gittiler.

Ne zaman ki Karin halkı Kûfe’den dönerék kendi yerlerine geldiklerinde, Veys’i çok hürmet ederek ağırlar idiler. Veys’e bu saygı ve hürmet hoş gelmez idi. O sebepten dolayı Veys o şehirden kaçarak Kûfe şehrine gelirdi. Hiç kimse onu görmezdi. Yine Hürüm ibn Hayyân (r.a.) adlı bir meşâyih var idi. O dedi: “Ne zaman ki Veys-i Karenî’nin bu sözlerini, bu mertebesini işittim ise, Veys’i görmeye âşık oldum. Ondan dolayı Kûfe şehrine gidip Veys’i aramaya başladım. Bir gün Fırat nehrinin kenarında gördüm. Abdest alıyordu. Ben ona selâm verdim. O selâm cevabını vererek bana baktı. Ben elini tutup öpmek istedim. Bana elini vermedi. Ben “Ey Veys! Yüce Tanrı’dan sana rahmet gelsin! Nasılsın? Halin nedir?” diye söyledim. Veys’i sevdiğim için ağlamaya başladım. Ve çok zayıflamış olduğunu gördüm. Veys de ağlayarak “Ey Hürüm ibn Hayyân! Yüce Tanrı sonunu hayır etsin! Halin nedir? Beni sana kim ısmarladı?” diye sordu. Ben “Ey Veys! Benim adımı, babamın adını nasıl bildin?” diye sordum. Yine sen beni aslâ görmemiş idin, bu demde beni nasıl tanıdın?” dedim. Veys “Bana o kimse haber verdi ki hiç bir şeyi ondan gizlesen olmaz. Yine benim canım senin canını tanıdı. Onun için ki müminlerin canı birbiri ile tanış dırlar. Ben “Ey Veys! Resûl aleyhisselâmdan bana bir rivâyet et!” dedim. Veys “Ben Resûl aleyhisselâmı zâhırde görmedim, velâkin onun çok haberlerini işitmişimdir, şimdi müftî, veya muhaddis, veya halka söz söyleyen olmak istemem, benim o kadar kendi meşguliyetim vardır ki, bu işlerle meşgul olamam” diye cevap verdi. Ben “Bir âyet oku, işiteyim!” diye söyledim. Veys *e’ûzu bi’llâhi mine ş-şeytâni’r-racim*. dedi ve inleyerek ağladı. Yine şimdi bil ki Yüce Tanrı Kelâm içinde şöyle diyerek buyurmuştur ki: *ve mâ-ğalaqtu’l-cinne ve’l-inse illâ li-ya’budûni ve mâ-ğalaqnâ’s-*

semevâti ve'l-'arza ve mâ-beynehümâ lâ'ibine ve mâ-ḥalaḳnâhümâ illâ bi'l-ḥaḳḳi ve lâ-kinne ekṣerehum lâ-ya'lemûne tâ ança ki innehu hüve'l-ḡafûru'r-raḥimu Bu âyetin mânâsı odur ki “Yüce Tanrı insanı, periyi biz yarattık. Onun için bize kulluk eder ...” diye buyurur. Veys(-i Karenî) bu âyeti okuyarak öyle bir hıçkırdı ki ben “Belki kendinden geçti” dedim. Yine bana “Ey Hayyân oğlu! Bu yere hangi iş için geldin?” diye sordu. Ben “Geldim, senin ile sohbet edip, senden feyiz almağa” diye cevap verdim. Veys-i Karenî “Hayret! Birisi Yüce Tanrı’yı tanımış olsun ve başka kişi ile sohbet ederek başka kimseden huzur bulsun” diye cevap verdi. Yine ben “Ey Veys! Bana bir nasihat et!” diye söyledim. Veys “ölümü gözünün önünde gör! Yattığında yastığın altında bil! Yine günahı az diyerek küçük görme, büyük gör!” diye cevap verdi.

Yine ben “Ey Veys! Hangi şehre yerleşeyim” diye sordum. <Veys> “Şam şehrinde yerleş” diye cevap verdi. Yine Veys “Baban, annen öldü. Yine Âdem, Havvâ, Mûsâ, Dâvud, Muhammed aleyhisselâm hepsi öldüler. Sen de öleceksin. Şimdi diriliğini öylece geçir ki kıyamet günü utançlı olmayasın” diye. Yine “Ey Hayyân oğlu! Dayım iyi kişiler ile sohbet ederek, ölümü unutma!, Yüce Tanrının Kelâmını çok oku! ve müminlerden iyi nasihat sözlerini ayrı tutma, söyle! Ey Hayyân Oğlu! Beni duâ ile yâd et! Ben de seni duâ ile yâd edeyim!” diye benden ayrıldı. Ben bir zaman birlikte yürüyelim dedim ise, bırakmadı ve çok ağladı, sonra aslâ Veys’i görmedim.

Yine Râbia-ı Husayim adlı Meşâyih (r. a.) der ki: Veys-i Karenî’yi isteyip arar idim. Sabah namazı vaktinde namaz kıldığını ve namazdan sonra tesbih okuduğunu gördüm. Ben namazdan ve tesbihten ayrılın diye sabr ettim. Veys-i Karenî o yerden kalkmadı. Üç gece gündüz namaz kıldı, tesbih okudu. Öyle ki bu üç gece gündüzde hiç bir şey yemedi, yatmadı, uyumadı. Dördüncü gece azıcık uyudu ve hemen uyanarak ve münâcât ederek “Ey İlâhî! Bu uykucu gözümden ve bu çok yiyici karnımdan sana sığınırım” dedi. Ben Veys’in bu sözünü duyduğum zaman, gönlümde “Buna zahmet versem, uygun değil” diye dedim, geldiğim yoldan geri döndüm.

Veys’ten sordular ki “Namazda huzur nasıl gerek?”. Veys “Öyle gerek ki eğer birisi sana balta ile vursa, sen haberdâr olmayasın” diye cevap verdi.

Yine birisi “Ey Veys! Niçin kaygulusun?” <diye> sordu. <Veys> “Onun için yolum uzaktır ve azığım yoktur” diye cevap verdi. Yine Veys “Eğer gökteki-ler ve yerdekiler(in) <ibadeti kadar> ibâdet etsen, senden kabul etmeyecekler. Eğer gönlünden şirk ve şek’i çıkarırsan kabul edecekler. Şirk (şudur:) Yüce Tanrı’ya ortak katmayacaksın ve onun birliğinden şüphe etmeyeceksin ve emîn olmayacaksın. Kendi ibâdetinden, kabul kulluk değil diye şüphe geçirmeyeceksin ve kulluktan, ibâdetten başka işle meşgul olmayacaksın”.

Yine “Her kim üç nesneyi sevse, cehennem o kişiye yakındır. Önce iyi yiyecekleri sevmek, ikinci güzel, iyi elbiseleri sevmek, üçüncü zengin kişiler ile oturmak” dedi.

Yine birisi Veys’e “Falan yerde bir kişi otuz yıldan beri kendisi için mezar kazmış ve kefenini o mezar içerisine asmıştır ve gece gündüz durmaksızın o mezarın katında oturarak ağlar” dedi. Veys-i Karenî o kişiyi çağırdı. Gördü ki yüzü sararmış, gözleri çukur olmuş. Veys-i Karenî “Ey kişi! Otuz yıldan beri bu mezar ile kefen seni yüce Tanrı’dan ayırmıştır. Sen puta bakan gibi bu mezar ile kefene bakıp duruyorsun” diye söyledi. O kişiye Veys-i Karenî’nin sözünden bir hal gelerek, bir âh çekip, canını teslim etti. Şimdi eğer mezar ile kefen utanç ise, başka nesneler nasıl utanç olmayacak?

Nakildir ki: Veys-i Karenî üç gece gündüz yemek yemedi. Dördüncü gün yolda bir paranın durduğunu gördü. Bir kimseden düşüp kalmıştır diye, o parayı yerden almadı. Bu kişinin hakkını alıncaya kadar, ovaya varıp, ot toplayıp yiyerek nefsimi körleteyim diye. Ansızın bir koyun ağzında bir bütün sıcak ekmek tutarak geldi. Veys-i Karenî “Bu koyun bir kişinin ekmeğini alıp gelmiş olmalı” diye söyledi. Yüzünü o koyundan çevirdiğinde o koyun dile gelerek “Ey Veys! Ben o kimsenin kuluyum ki sen de onun kulusun. Şimdi Yüce Tanrının gönderdiği kismetini benden al!” diye söyledi. Veys o ekmeği aldığı zaman, o koyun görünmez oldu.

Bu gibi Veys-i Karenî’nin sıfatı çoktur. Yine Şeyh Ebü’l-Kasım-ı Gûrgânî’nin evvel halinde zikri bu idi. Dâyim “Ey Veys! Ey Veys!” der idi. Ve Veys’in sözü öyledir.

Her kim Yüce Tanrıyı tanısa, âlemde hiç bir şey onun gözünden gizli kalmayacak ve bütün âlemin ilmini bilecek.

Yine selâmet yalnızlıktadır. Yalnızlık odur ki, bütün âlemin muhabbetini gönlünden çıkararak, yalnız Yüce Tanrı’nın sevgisini gönlüne dolduracaksın. Bu makama Vahdet Makamı derler. Yani Birlik Makamı demek olur. Eğer başka nesnenin sevgisi gönlüne girse, birlik makamı olmaz, ikilik (makamı) olur.

Nakildir ki: Veys-i Karenî gündüz oruç tutarak, geceleri tan atıncaya kadar namaz kılar idi ve süprüntüler içine düşen lataları toplayarak, su ile yıkayıp, namaz kıılıp, birbirine dikerek kendine elbise ederdi. Yine sokaklarda yürüdüğü zaman oğlanlar Veys’e taş atar idiler. Veys “Ey oğlanlar! Küçük taş atınız ki ayaklarım incedir, ayağım kırılırsa ibâdetten uzak kalırım” derdi.

Yine Veys-i Karenî ömrünün sonunda Emîrû’l-müminîn Ali huzuruna gelip, Ali ile gazaya gidip, Sıffin savaşında şehîd oldu.